

28:23-29 Gd the Farmer

1. Radak to Yeshayah 28:29

החורש הוא הקל יתברך והאדמה הוא ישראל, וכמו שהחורש יתקן האדמה כדי שתהיה נכונה לקבל הזרע כן הקל יתברך תקן ענין ישראל כדי שיהיו נכונים לקבל דבריו. תחילה הוציאם ממצרים שהיו בה כשדה שאינו עבד ומעלה קוצים... והוא שלח להם משה נביאו אחר ששלח להם אהרן ונביאים אחרים... ואחר ששלח להם משה ועשה להם אותות ומופתים עד שהאמינו... והוציאם בכסף וזהב והכה אויביהם במכות הידועות והראה להם עמוד הענן ביום ועמוד האש לילה והעבירם בים ביבשה ונער פרעה וחילו, וכל זה הוא תקון האדמה לקבל הזרע שיקבלו מצותיו וחקותיו... ותקון האדמה ושווי פנים לא יעשה אותו החורש כל היום, כן הקל לא יראה הנפלאות ההם בכל עת.

ואחר תקון האדמה התחיל לזרוע בה והוריד שכינתו לעיניהם בהר סיני בקולות וברקים ולפידים, והשמייע להם דבריו עד שכולם היו במדרגת נביאים. אבל לא היו כולם שוים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל משה מחיצה בפני עצמו ואהרן מחיצה בפני עצמו, וכן כולם איש איש לפי שכלו. והטובים בשכלם והם דקי העיון הם הנמשלים למקום שהוא מיטב האדמה דקת העפר שראוי לזרוע בה הקצח והכמון שהם זרעים דקים... והנה הקל שלח להם נביאים תמיד לעוררם ולהשכילם, והם כמו המטר באדמה... והדישה הוא מאמר הנביא ואזהרתו להוציא הפרי הטוב, והם המעשים הטובים... ואעפ"כ לא יהיה זה לנצח, כן הנביאים לא יעשו אזהרתם לנצח כי כמו שהזרע יהיה נשבר ונפסד ברוב הדישה כן דברי הנביא הם נפסדים ברוב האזהרה אחר שאינם מקובלים, והנה נשאר באדמה ללא תועלת...

The one who plows is Gd, and the land is Israel. As the one who plows prepares the earth to receive seed, so Gd prepared Israel so they would receive His words. First He took them from Egypt, where they were like an unworked field, producing thorns... And He sent them His prophet Moshe, after sending them Aharon and other prophets... And after He sent them Moshe and performed signs and wonders for them until they believed... And He took them out with silver and gold, and He struck their foes with the known plagues, and He showed them a pillar of cloud by day and a pillar of fire by night, and He brought them through the sea on dry land and He overturned Pharaoh and his forces... And all of this was to prepare the land to receive the seed, to receive His mitzvot and laws... And preparing the land and smoothing its surface is not what the one who plows does all day; so, Gd will not display wonders for them at all times.

And after preparing the land He began to plant it, bringing His Shechinah down before their eyes to Mount Sinai with thunder and lightning and fire, and He made His words heard to them, such that all of them were on the level of prophets. But not all of them were the same, as our Sages said, “Moshe in one area on his own and Aharon in an area on his own, and so for all of them, each according to his intellect.” Those of the greatest intellect, the sharpest insight, are compared to the best earth, suitable to plant *ketzach* and cumin, which are fine seeds... And Gd did not send them prophets perpetually to awaken them and give them insight, and they are like rain on the earth... And the threshing is the prophet’s message and warning to produce good fruit, which are good deeds... And yet, this won’t be forever, so the prophets will not warn forever. For just as the seed is broken and ruined through too much threshing, so the prophet’s words are ruined through too much commanding, when they are not received; they remain on the soil, without benefit...

2. Abarbanel to Yeshayah 28:29

ולפי שהם היו אומרים שהיה הקב"ה משתנה במעשיו, פעם היה מטיב עמהם ופעם היה מטיב ליהודה בהיותו מעניש לישראל, ואחר כך יהפך להם לאויב והוא נלחם בם, או היה כל זה מפעל המקרה, לכן ראה הנביא להשיב להם שאין זה שנוי בחקו יתברך חלילה. אבל זה כולו יבא מפאת המקבלים. ושענין זה כעובד את האדמה שיעשה פעולות מתחלפות כפי חילוף הזמנים והכנת המקבלים...

And because the people said that Gd varied His deeds, sometimes helping them and sometimes helping Judea while punishing Israel, and then becoming an enemy and fighting them, or all of this was happenstance, the prophet saw fit to respond that this is not a change in Gd’s ways, Gd forbid. But all of this happened because of the recipients. It is like working the land, performing different actions according to the different seasons and readiness of the recipients...

Introducing Chapter 29

3. Structure

- 29:1-4 Hoi! I will bring the enemy upon Jerusalem and you will be lowered
- 29:5-8 And then I will make the enemy vanish, like a bad dream
- 29:9-14 You won’t understand My message, and I will bring more that cannot be understood
- 29:15-16 Hoi! You turn on your Creator
- 29:17-21 A change in the terrain is coming
- 29:22-24 And then you will come to Hashem

4. Preparation Questions

- How many separate prophecies are in this chapter? And does this chapter connect back to the themes of intoxication and mockery seen in Chapter 28?
- 29:7-11 – What is Yeshayah doing here, with the image of sleep and dreams?
- 29:9 – Who is intoxicated in this sentence?
- 29:10 – Is this saying that Gd would prevent people from hearing Gd's own message? Why would Gd do that?
- 29:17 – What is the message of arboreal transformation? And is it a positive or negative transformation?

5. Theme: Flouting prophecy

Rashi 3 messages: Positive prediction, Rebuke for not paying attention, Predictions of redemption

Radak 1 prediction: Fall of the powerful and willfully deaf, and rise of the open-hearted humble

Abarb./Malb. 3 messages: Pre-Assyria salvation; Post-Assyria punishment for philosophical failing; Redemption

6. Malbim, Introduction to Chapter 29

מתחיל לבאר הנמשל של המשל הקודם בפרטות, כי לא לעולם יחרוש החורש לזרוע, ולא לעולם יתמידו הצרות, רק יכריחם לשוב בתשובה, ואז יושעו

29:1-4 Hoi! I will bring the enemy upon Jerusalem and you will be lowered

7. Ariel Yechezkel 43:15-16

8. The Mesha Stele, Line 12 per <https://books.google.ca/books?id=bWXj8W2No9YC&pg=PA80&lpg=PA80>

I brought back from there the altar hearth (אראל) of its דוד

9. Prof. Amos Chacham, Daat Mikra to Yeshayah, pg. 298 footnote 1

ויש אומרים ש"אריאל" היא הצורה האכדית של "ירואל" = יראה א-ל = ירושלים, על שם "ד' יראה" (בראשית כב:יד).
And some say "Ariel" is Akkadian of "Yeruel" – "Gd will see" – Jerusalem, as in Bereishit 22:14.

10. Mishnah, Middot 4:7

וההיכל צר מאחוריו ורחב מלפניו ודומה לארי שנאמר...

The *Heichal* was narrow at the back and broad in front, resembling a lion, as it says...

11. Talmud, Yoma 21b

חמשה דברים נאמרו באש של מערכה: רבוצה כארי וברה כחמה...

Five things were said regarding the fire on the altar: It crouched like a lion, it was clear like the sun...

12. The mention of King David in 29:1

Radak David is the first to identify the site for an altar, and bring a korban there

Abarbanel David served Gd with his entire being

Malbim The site is important independently, and because of King David

13. The time of the lowering Yeshayah 36:11-12

29:5-8 I will make the enemy vanish, like a bad dream

14. Waking up from a bad dream Yeshayah 37:36

29:9-24 Four perspectives, mostly viewing it as about flouting prophecy

15. Rashi to Yeshayah 29:9-13

(ט) התמהמהו - הוו מתונים להתבונן לחשוב על מעלליכם:

השתעשעו - ל' עיניו השע (לעיל 1) היו עורים מראות:

שכרו... על פושעי ישראל היה ניבא, שהיו חוזים בכוכבים:

(יא) חזות הכל - כל מה שהייתם חוזים במזלות יהיה מכוסה מכם...

(יג) הם מראין עצמן כמכבדין אותי בפה ושפה ואת לבם הרחיקו ממני:

ותהי יראתם אותי - לא בלב שלם כי אם במצות האנשים המלמדים אותם "התראו כנכנעים מלפניו כדי לפתותו בפיכם."

(9) "Delay" – Be patient, to contemplate and think of your deeds.

"Hishtashu" – Like Yeshayah 6 "hasha (cover) his eyes", blind from sight.

"You have become intoxicated"... He prophesied about the sinners of Israel, who gazed among the stars.

(11) "Seeing all" – All that you saw in the stars will be hidden from you...

(13) They act as though they honoured Me with mouth and lips, and they distanced their heart from me.

"And their awe of Me" – Not wholeheartedly, but as the command of those who taught them, "Appear to be humbled before Him, to seduce Him with your speech."

16. Radak to Yeshayah 29:9-18

(ט) התמהמהו ותמהו - זאת הנבואה בימי אחז... אמר האריכו במחשבותיכם והחשבו בלבבכם בעוכב כדי שתתבוננו בדבר, ואחר שתתבוננו בדבר תמהו בעצמכם איך נהיתה בכם הרעה הזאת שתניחו דברי אלקים חיים שאומרים לכם נביאי האמת...

שכרו ולא יין - הם נביאי השקר. ואמר "ולא יין" - למעלה אמר "תעו בשכר", אינו אומר בזה הפסוק, שאינם משתכרים, אלא אומר כי גם בעת שאינם שותים הם שכורים, כי לא ישכילו ולא יבינו כמו השכור...

(יא) ... שאם יתנו האגרת לידוע לקרותה יאמר "לא אוכל כי חתום הוא", ימצא זאת העלה לפי שאין רצונו לקרותה, כי אם היה רצונו לקרותה היה אומר "פתח אותו ואקראנו..."

(יז) ושב לבנון לכרמל – "לבנון" הוא יער הלבנון שיש בו ארזים גבוהים ונשאים:

והכרמל - הוא מקום שדות התבואה וכרמים ועצים שפלים. וזה המשל אמר על הגאים הרמים שהיו בימי אחז, שישובו שפלים בימי חזקיהו עד שלא יהיה להם רשות לדבר, ישובו על כרחם לדרך הטובה. והכרמל והם השפלים והענוי' שהיו בימי אחז, ולא היה כה בידם להוכיחם, בימי חזקיהו יהיו נשאים כארזי יער הלבנון ויסיפו בכבוד ובגדולה עד שידמו לארזי הלבנון...

(יח) ושמעו - אותם שהיו חרשים יבואו עתה לשמוע דברי הספר והם היו עורים לראותם...

(9) "Delay and be shocked" – This prophecy was during the time of Achaz... He said: Extend your thoughts, and think in your heart, hesitating, to contemplate it. And after you contemplate it, be shocked at yourselves, how did this evil happen among you, abandoning the word of Elokim Chaim as told to you by prophets of truth...

"Became intoxicated without wine" – The false prophets. He said "without wine" – Above he said "they wandered with intoxicating drink," but he does not say that in this verse, for they are not intoxicated. Rather, he said that even when they do not drink, they are intoxicated, for they do not comprehend, like one who is intoxicated...

(11)... For if they give the letter to one who knows how to read it, he says, "I cannot, for it is sealed," finding this excuse because he doesn't want to read it. Had he wished to read it, he would have said, "Open it and I will read it."...

(17) "Levanon will return to Carmel" – "Levanon" is the Lebanese forest, with tall, lofty cedars.

"And the Carmel" – A place of fields of grain, vineyards and low trees. This is an allegory regarding the arrogant and mighty in the time of Achaz, who will be lowered in the time of Chizkiyahu, to the point that they may not speak. They will return, against their will, to the good. And the Carmel, the lowly and humble in the time of Achaz, who lacked strength to rebuke them, will become lofty like cedars of the Lebanese forest in the time of Chizkiyahu, and they will increase honour and greatness until they resemble Lebanese cedars...

(18) And they will hear – Those who were deaf will now come hear this book. They had been blind from seeing...

17. Abarbanel to Yeshayah 29:9-18

ולדעתי מילת "כי" הנאמר בכתוב "כי נסך ד' עליכם" תשמש בלשון "דלמא"... אולי תאמרו שנסך עליכם ד' רוח תרדמה, שבעבורו אתם שכורים מבלי יין נעים מבלי שכר, ושהוא עצם וסתם את עיניכם, שהם הנביאים שהיו לכם לעינים... אינו כן, שהדבר מאתכם הוא ולא מד', כי אתם השלכתם התורה והנבואה אחרי גויכם,

(יא) וזהו אומרו "ותהי לכם חזות הכל כדברי הספר החתום", רוצה לומר לא היה מאת ד' יתברך, אבל אתם מעצמיכם מאסתם בתורת ד' ובדברי הנביאים, עד שהיו לפניכם חזות הכל, כלומר נבואת כל הנביאים, כדברי הספר החתום...

(יג) כיון שהעם הזה נגש אלי בדברי חנופה... ואמר זה כנגד דבריהם שאמרו לו "לא אוכל כי חתום" "לא ידעתי ספר", שהיו דברי התנצלות מקריאת התורה...

(יד) ...מלבד מה שהם חסרו הידיעה, יתוסף עוד חסרון על חסרונם, ואבדה חכמת חכמיו, אותם שאמרו "לא אוכל כי חתום הוא", ... וזה להם מדה כנגד מדה... ועם היות מקדם אומתינו משאר האומות עם חכם ונבון, היה מעונשם שישוב עם שכל ואין לב...

(טו) ... זכר הנביא שכבר היו בישראל רבים שלא היו מאמינים באמתת הידיעה האלקית בעיני בני אדם ופרטיותם, ומפני זה היו מתרחקים עצמם מהנבואה והתורה, להיותם בלתי מאמינים בספוריה מצותיה ואזהרותיה, ועליו אמר "הוי המעמיקים מד' לסתיר עצה", רוצה לומר שהיו מסלקים עצת השם וידיעתו מהפרטים...

(ז) ... וידוע שירושלם נקרא 'לבנון' ובית המקדש בפרט נקרא כן שנאמר (זכריה יא, א) "פתח לבנון דלתיך", וייעד שיהיה ככרמל שהם שאר ארצות הבלתי נעבדות. וכן זכר שהכרמל, והם הערים שלא היו כל כך במעלה כמו ירושלם הנקרא לבנון, גם הם יחשבו ליער ומדבר שמם... (יח) "ושמעו" ... שאז באותו זמן החרבן ישמעו החרשים דברי ספר, רוצה לומר אותם שהיו אומרים "לא אוכל כי חתום הוא", אז ישמעו אותו ויאמינו בו בראותם צרתם שתבוא עליהם... ולפי שאין המלט מהיות בירושלם בזמן החרבן צדיקים מה, ויוכלו בצרה ובגלות בהכרח, (יט) לכן אמר עליהם "ויספו ענוים בד' שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו", רוצה לומר כי עם היות שיקבלו צרה ועצבון גדול בראותם חורבן ירושלם, הנה יקבלו שמחה...

18. Malbim to Yeshayah 29:9-17

(ט) ... אומר אל בני יהודה הבאים בבקר לראות מפלת סנחרב, מצייר כאילו יתמהמהו תחלה מלקרוב אל המחנה הנופלת, ויתמהו כי לא יאמינו למחזה עיניהם... ישאלו זה לזה לאמר איך אפשר כי בני אשור שכרו ולא שתו יין...

(י) ... יתחיל להתוכח עם אנשי דורו אשר לא האמינו עד עתה לדברי החוזים והנביאים, אומר "הנה ד' נסך", ויצק עליכם רוח תרדמה, כאילו נרדמתם בחיק הבלתי עולם... אבל איך תחשבו כי הרוח תרדמה הוזה את הנביאים ואת החזים ראשיכם ומנהיגכם כסה? האם בעבור שאתם ישנים שנת הכסילות והעורון האם בעבור זה תחשבו כי גם הנביאים והחזים עיניהם טחים מראות?

(יא) ... אתם חושבים שגם הנביא, הגם שמכיר ענין שליחותו, מ"מ אינו יודע פירוש נבואתו ובאורה, כי ד' חתם על הספר והאגרת אשר נתן ביד הנביא להובילו אל העם, בחותמו מלמעלה, עד שגם מוליך הספר שהוא הנביא אין לו רשות להסיר החותם ולפתוח האגרת...

(יב) ... איך יתנו אותו מעתה אל איש מן ההמון אשר גם אם יסירו החותם ויפתחו האגרת מ"מ לא יוכל לקרות בו מטעם אחר, מצד שאינו יודע ספר....

(יג) ... הנה הם חושבים כי בטענות כאלה הם נגשים אלי ומתקרבים לד', במה שהם מגדילים ומעריצים את דבר ד' שהוא למעלה משכל האדם והשגתו. אבל באמת רק בפיו ובשפתיו הם מכבדים אותי בזה, כי בזה הם מרחיקים את לבבם ממני, כי עי"ז ידמו שא"א שישכיל האדם גם מצות אלקים ותורותיו, וכאילו כל הנרצה מן המצוה והתורה הוא רק מעשים חיצונים בלא מחשבה וכונה, אחר כי מחשבת עליון שגבו מיצור חומר לדעתם... גם יראתם הוא רק מצות אנשים ורק מלומדה ומורגלת, ר"ל כי יש יעשה המצות רק מצד שכן הורגל מנעוריו והונהג עליהם, מבלי כונה ומחשבה...

(יד) לכן. כמו שהם אומרים שדברי מופלאים ומכוסים ונעלמים, כן אוסיף להפליא ולכסות הכל מאתם עד שלא ישיגו את דברי...

(טו) ... מתחיל להתוכח נגד הכת אחרת שהיו אומרים שאין ד' מבין דברי האדם ועניניו. והכחישו את הנבואה לגמרי, באמרם כי מן הנמנע שישגיח ד' על מעשי בני אדם וינבאם, ובאו ג"כ ע"ז מצד גדולת ד' ורוממתו, אמרו: אחר שהראיה לא תצויר רק ע"י כלי הראות שהם חושים גשמיים, וד' אין לו כלים גשמיים לחוש בהם, א"א שיראה את המוחשים...

(יז) הלא. תראו איך דברי הנביאים יתקיימו ולא יפול מדבריהם ארצה... ושב לבנון. הלבנון מלא עצי סרק, והוא משל אל הרשעים, ישוב לכרמל שהוא שדה תבואה ופירות, ר"ל הרשעים ישאו פרי קדש ומעשים טובים: והכרמל. יש לו חסרון שהוא רך וחלוש: יחשב בתקפו כמו היער. שעליו חזקים ואדירים. ר"ל והצדיקים יהיו חזקים ותקיפים...

19. 29:22 The return of Avraham? (Radak, Abarbanel)

Review Questions

- 1) What are three ways to link Chapter 29 back to Chapter 28?
- 2) What are four reasons to name the altar "lion"?
- 3) Which enemy vanished, as though they had only been a dream?
- 4) What is the common point between the approaches of Radak, Abarbanel and Malbim to the blindness of Judea?
- 5) Is the image in 29:17, of Levanon becoming Carmel and Carmel becoming Ya'ar, positive or negative?